

## מעילה ד

### כביאור תירוצ' הגמ' "בזריקה"

[א] ברש"י (ג: ד"ה א"ל בזריקה) ורגמ"ה מבוי דכוונת רב אבא רב גידל מיירי שפיגל גם בשעת זריקה, ואז הוי פיגול גמור ואינו מועיל לקדש, אבל מתנ"י דהתודה מיירי שפיגל רק בשחיטה, ולא בזריקה, ולא הוי פיגול גמור, לכן הזריקה מביאה לידי מעילה. והגמ' שקיל וטרי בזה היכא שפיגל רק בשחיטה ולא בזריקה, אם הוי פיגול גמור או לא.

ובביאור "פיגול שאינו גמור", מבוי ברש"י (ד: ד"ה דברי הכל) שאין בו חיוב כרת, וכן דייק הקר"א (ג: ד"ה אמר רב גידל), והחק נתן דייק כן מרש"י לעיל (ב: ד"ה ומשני הואיל). והקר"א והחק נתן תמחו דהא מפורש בכמה משניות בזבחים (כט: סד: ומנחות יב.) שאפילו אם פיגל בעבודה אחת, ושתק בשאר העבודות, עדיין יש בו כרת, וצע"ג.

ובעולת שלמה (ד: ד"ה שם ד"ה דברי) תירץ דעת רש"י, דהתם הוי פיגול מדין על דעת ראשונה הוא עושה, והכא מיירי בב' כהנים שלא שייד ע"ד ראשונה הוא עושה [ע"י מנחות טז.], וסגי בהכי לגמור העבודות לשם פיגול אף דלא סגי בהכי למיחל תורת פיגול, אבל סגי שאינו עוקר את הפיגול.

והנה עיקר דברי רש"י יל"פ בתרי גוונ, י"ל דבכה"ג הוי כמו חצי שיעור של פיגול, ולהכי מהני לפסול את הקרבן [דסגי שהוא 'חצי פסול'], אבל להתחייב כרת על אכילת הבשר בעינן שיהא כולו פיגול. ועי"ל שהוא כולו פיגול ביחס לקרבן, אבל לא לגבי הבשר שהרי בפיגול יש ב' פסולים – בקרבן ובבשר, כמש"כ הגר"י בספרו (עמ' 94), וכדמוכח במנחות יג: פיגל בירך ימין לא נתפגל ירך שמאל].

ואי נימא כדרך א', י"ל דהא דמודה רב גידל דמהני להוציא מידי מעילה [בפיגול שאינו גמור] הוא דכיון דהוי 'חצי הכשר' סגי בהכי להחשב כזריקה כשרה. אבל לדרך הב' צ"ב, הלא הוי פסול גמור, ואמאי מוציאה מידי מעילה גם לפי ר' גידל. ומוכח שגם ר' גידל מודה בעיקר דזריקת פיגול יכול להוציא מידי מעילה, ודוקא משום שהבשר הוקבע בפיגול לכן לא מהני, משא"כ הכא שלא נקבע הבשר בפיגול, שפיר מהני לגבי מעילה.

[ב] תוס' פירשו סוגיין באופ"א, דכל עוד שלא זרק לא חל פסול פיגול בקרבן, ומהני לקדש הלחם אבל אם פיגל בשחיטה וזרק את הדם השתיקה, בודאי מהני לקבוע בכרת. ורב אשי נקט דפסול פיגול חל מיד בשעת שחיטה, אלא שאינו חייב כרת עד שעת זריקה. ורבא סובר דלא חל פסול פיגול בכלל עד שעת זריקה, ורק בגדר איסורא דמיינתא לידי פיגול. והנה, המל"מ (פ"ח פסח"מ ה"ז) חקר בזה"ל וכן יש להסתפק באוכל פגול קודם שקרבו מתיריו שאין בו כרת אם לוקה משום פסולי המוקדשין. והאחיעזר (ח"ב סי' כז סק"א) כתב שלפי פ"י התוס' בשמעתין, יש סוגיא ערוכה דדנו בזה. וצ"ע בדעת המל"מ שלא העיר מסוגיין.

והחזו"א (מכשירין סי' י' סק"ד – הובא בסוף חזו"א קדשים) התקף על המל"מ, דלא שנא פיגול משאר פסולים, וכיון דחל בו דבר הפוסל, הקרבן נפסל לגמרי. ופשוט שאם פיגל בשחיטה, הקרבן טעון שריפה מיד, ובע"כ שנפסל ג"כ. עיי"ש בדבריו החוצבים להבות אש. לכן ביאר החזו"א דפשיטא לגמ' שיש פסול אפילו קודם זריקה. והנידון הוא רק אם חל פסול "הגדול" של פיגול [לשונו שם בסק"ב] אע"ג שאין בו כרת או דלמא הוא רק כשאר פסולי דעלמא. ומודה רב גידל שאם נפסל בפיגול, אבל אין בו פסול גדול של פיגול, דמהני לדיני מעילה וקידוש.

### מסקנת הגמ'

הגמ' (ד: מתרצת קושית רב פפא, דהתם רק דבעי שריפה, ופרש"י (ד"ה לא) שלא התקדש לגבי מעילה [כדס"ד מעיקרא לדעת רש"י], אלא שמתקדש וטעון שריפה [כיון שהוא פיגול]). והתוס' (ד"ה אלא) פירשו דאף דמתקדש הלחם, אבל אין להוכיח מזה דפיגול מהני גם לגבי מעילה.

### האם מהני זריקת דם שלן לגבי מעילה

מבואר בגמ' (ד: דלמ"ד זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, ה"ה זריקת דם שלן מוציאה מידי מעילה. והק' רע"א (ד"ה מ"ש) והקר"א (ד"ה הלנה) דהלא טעמא דמאן דחולק על רב גידל הוא משום דזריקת פיגול מרצה לפיגולו, כמש"כ התוס' בתחילת הסוגיא. וזה שייד רק בזריקת פיגול, דאשכחן דאחשביה רחמנא לזריקתו לאקבועי בפיגול, וכמש"כ התוס' (ב: ד"ה פשיטא) ששאר זריקות פסולות בודאי אינן מוציאות מידי מעילה, ורע"א סיים בצע"ג. והקר"א כתב שהגמרא דימה מחשבת לינה ללינה ממש, וצ"ע.

אמנם י"ל שזה גופא כוונת הגמ' במסקנא [אף שהוא דחוק קצת], דבין הדם הפסול הוא בגוף הזריקה, ואילו בפיגול הוי במחשבה בעלמא, אבל לעולם הזריקה מרצה לפיגולו [ועי' תוס' ד. סד"ה אי בעולה].

אבל ברש"י (ד"ה וא"ל) מבי' דמסקנת הגמ' הוא מטעם קנס, אבל מדא' זריקת דם שלן מוציאה מידי מעילה. ומוכח דרש"י חולק על תוס' (ג:), וגם שאר זריקות פסולות שאינן מרצין לפיגולו מוציאין מידי מעילה. וי"ל דסגי שנתקיים זריקת הקרבן, כמש"כ הגר"ח (פי"ד פסה"מ ה"ב) דכל זריקה דמהני לגבי אע"י חשיב קיום זריקה כלפי האימורים. וביותר מזה מצינו בזבחים (פה). דמהני זריקת פסח שלא לשמו לקדש האימורים [אף שהם קק"ל, עי' בשטמ"ק אות יג], וא"כ י"ל דכל זריקה פסולה יכולה להועיל להוציא בשר קק"ל מידי מעילה או להביא אימורי קק"ל למעילה, ואמנם מבי' מזה דלא בעינן זריקה המתרת ממש, אלא דסגי בזריקה המעמידה את הבשר לתחום של הדיוט, והאימורים לתחום של גבוה.

בתירוץ הגמ' דמחשבה לא עביד מעשה בידים, כתב החזו"א (סוף ליקוטים על קדשים, סק"ג) בזה"ל נראה דמחשבה שלא לשמו שפיר חשיב מעשה דכל הזריקה פסולה אבל מחשבת פיגול דזריקה מעליתא היא רק פסול הפיגול מעכבת ופסול זה הוא רק במחשבה עכ"ל. והיינו דכל פסול הוי 'בידים' בזה שהוא פסול בחפצא, ואילו פיגול מרצה לפיגולו, והמחשבה היא 'צדדית' לגוף העבודה.

## ההלכה בזריקת פיגול – בבשר קק"ל ואימורי קק"ל

א' 'סיפא ודאי מסייע ליה', מוכח כר' גידל באימורי קק"ל, אבל בבשר קק"ל אין הוכחה כדבריו. וגרסינן להלן (ו:). הא אתיא לאשמועינן כל לאתויי לידי מעילה, זריקה כתקינה מייתי לידי מעילה, כל לאפוקי מידי מעילה, אפילו שלא כתיקנה נמי מפקע מידי מעילה. וכתב רש"י שזה לאפוקי מרב גידל, ובהפקעת מעילה [בבשר קק"ל], סגי גם בזריקת פיגול. ובפשטות סובר רש"י דלא קיי"ל כרב גידל בבשר קק"ל. וכן מבואר ברגמ"ה בסוגין ובמהר"י קורקוס (פי"ג מעילה ה"ג).

אמנם, הרמב"ם (פ"ג ה"ג) פסק כרב גידל לגמרי, אפילו בבשר קק"ל. והקרי"א (ד:). והשפ"א (ג:) תמחו על הריק"ו שכתב בדעת הרמב"ם דרב גידל איתותב בבשר קק"ל, והלא הרמב"ם פסק כוותיה אפילו לגבי בשר קק"ל.

ב' התוס' (סד"ה לא) ביארו החילוק בין בשר קק"ל ובין אימורי קק"ל, ועי' תוס' להלן (ו: ד"ה שלא). והעול"ש (ו: בתד"ה שלא) ביאר דבעינן קודש גמור לה' כדי לחייב במעילה, וזריקת פיגול מהני במקצת על בשר קק"ל להפקיעם מכלל קדשי ה' הגמורים, אבל לא הועיל באימורי קק"ל לקובעם לקדשי ה' הגמור.

אמנם, בספר מנחה שלמה העיר דלשון התוס' לא משמע כן, אלא שבאו לחלק בעיקר דין פיגול, דזריקת פיגול יותר שייך לאכילת בשר ממה ששייך להקטרת אימורים. וא"כ קשה, שהרי חלות פיגול חל באימורים כשם שחל בבשר, וכמשה"ק העול"ש.

וביאר דכוונת התוס' דפיגול הוי חלות מיוחדת בבשר [כמו שהוכיח במשנת ר' אהרן זבחים סי' יב מדברי התוס'], ולהוציא בשר קק"ל בעינן שיהא 'מרוצה לאכילה', וגם זריקת פיגול מהני לזה, ואילו לקבוע מעילה באימורי קק"ל בעינן לייחדם לחלק גבוה, ולא מצינו דזריקת פיגול יש בו האי כח.

ג' במנחות (מז:) מבואר שאם פיגול הכבשים בשעת זריקה, אינו מקדש הלחם אליבא דראב"ש [הסובר שלחם נתקדש רק בשעת זריקה] לפי רב גידל, ומסיימת הגמ' "ולאו איתותב רב גידל", ומצינו בדברי הראשונים ד' מהלכים בזה.

1. התוס' במנחות שם (ד"ה ולא) נקטו שכוונת הגמ' הוא לקושית רב פפא מקידוש לחמי תודה, ולא חשיב שינויא דגמ' דילן [דר"ג מודה דמהני ליפסל] כשינויא, והק' התוס' על"ז דהא בסוף שמעתין הביאו סיוע לרב גידל.

2. לכן פירשו התוס' בשם י"מ דכוונת הגמ' הוא בניהותא, דרב גידל באמת לא איתותב, וכתב השטמ"ק (אות ל"ב) דלאומי לפירכא קאמר לה. והתוס' כתבו דפירוש זה אינו נראה.

3. השטמ"ק שם (אות ז') והקרי"א כאן (ד"ה והנה) תירצו דאיתותב רב גידל בהא מילתא שהיה רוצה לדמות קידוש הלחם להבאה לידי מעילה. ואע"ג דזריקת פיגול ל"מ להביא לידי מעילה, אבל מהני לקדש הלחם, דהא מסקינן בשמעתין דנהי דמעילה לית בהו, לחם מיהא קדוש וילה"ע אמאי רב גידל אשם בזה, ולא רב פפא.

4. רגמ"ה בשמעתין ורש"י להלן (ו:). והריק"ו (פי"ג מעילה ה"ג) פירשו דאיתותב רב גידל לגבי בשר קק"ל, אע"ג דקיי"ל כוותיה לגבי אימורי קק"ל. וצ"ע שהרי הגמ' במנחות מיירי לגבי קידוש הלחם, וקידוש הלחם דומה להבאת מעילה לאימורי קק"ל, כדאיתא בשמעתין בדברי רב פפא "אלמא פיגול מיייתא לידי מעילה". וכיון דקיי"ל כרב גידל באימורי קק"ל, אז מה לי דאיתותב רב גידל לגבי בשר קק"ל, וכבר הק' כן הלח"מ (פי"א פסה"מ ה"ג) והגרע"א בגליון הרמב"ם (פי"ג מעילה ה"ג), וכתב רע"א שה' יאיר עיני.

אמנם, למש"כ התוס' בסוגין דהא דקיי"ל דמהני זריקת פיגול להוציא בשר קק"ל מידי מעילה הוא משום דהבשר חשיב מרוצה לאכילה בפיגול, אז יש לומר שאין זה שייך דוקא לגבי הוצאת מעילה, אלא דזריקת פיגול מהני להעמיד דבר הנאכל לדין אכילתו, וה"ה קידוש הלחם הוי נידון של אכילה [שהוא נאכל ולא מוקטר], ולחכי דמי לבשר קק"ל דזריקת מהני פיגול מהני לגבי זה.